

Nye svejsemetoder skaber nye sundhedsfarer

Effektiviseringen af svejsearbejdet har ikke blot medført øget forurening. Nye metoder og materialer udsætter også svejseren for nye — ofte ukendte stoffer, skriver Kim G. Rasmussen i artiklen, der er et sammendrag af en projektrapport »Dannelse og karakteristik af svejserøge«, som er fremstillet under et et-årigt eksamensprojekt-forløb på Laboratoriet for Fysisk Metallurgi, Danmarks tekniske Højskole.

AF KIM G. RASMUSSEN
civilingeniør

en in-
tor be-
er der
jseme-
mange
iden.
del af
ling —
ge pro-
en sta-
serne,
r med
nanuel
lektro-
lforme
en kan
i tab af
lse af
gel ved

: sidste
er ble-
ejnsnin-
it stål,
en del
inium,
pecielt
ysbue-
ttelses-
i-svejs-

ring og
de har
ive æn-
ingen og

De
prod-
mæn-
en s
frem-
teria
mate-
vil i
temp

De
lede
prod-
forsl-
hæn-
sam-
spec

Sc
med
næv-
er ik
frat
en e
verli
und-
riale

sjæl-
temj
en r-
teria

Fo-
der i
cest-
på d
D
spæ-
meg
som
dens

en r

möguleika at fáa krabba-
meinsjúkur.

Ole Møller-Jensen nevni-
ir her sum dómi, at Johan-
nes Clementsen, yvirlækni
longu miðskeiðis í 50-
unum legði til merkis, at
tilburðirnir av krabba-
meini í bløini hjá mann-
fólki í Keyptmannahavn
vórðu fleiri og fleiri. Her
var eitt tekin um, at
okkurt í umhvørvinum
ávirkaði möguleikan at
fáa hesa sjúku.

— Clementsen helt seg
siggja, at hetta mynsturið
líktist tí, sum longu varð
kent frá krabbameins-
sjúku í lungnum. Tí setti
hann fram ta hypotesu at
royking var orsøkin. Og
hetta hevur so eisini vist
seg at vera rætt.

— Hetta, sigur Ole
Møller-Jensen, víðari, er
eitt dómi um konkret brúk
av skrásetingartilfari.

Eisini fólk í norsku
krabbameinsskrásetingini
hava kunnað vist á
itøkilig úrslit við at brúka
skrásetingartilfar. Á
henda hátt varð m.a. upp-
dagað, at tað var ein
vøkstir í tilburðum av
krabbameini í næsa-
svølgnum, barka og lung-
num, og at hann hevði
samband við eitt ávíst
arbeiðspláss — eitt norskt
nikkulverk.

Fyrirbyrgjandi kanningar

Ole Møller-Jensen sigur
viðari, at tað m.a. eru
teimum norðurlendsku
krabbameinsskrásetingun-
um fyrri at takka, at fyr-
irbyrgjandi kanningar av
krabbameini í livmóður-
hálsinum hjá kvinnum
hava minkað munandi um
tilburðir av hesi sjúku.

— Fyri meg er als eingin
ivi um, at tær fyrirbyrg-
andi kanningarnar, sum
hava verið í norðurlon-
dum, eru orsøkin til ta
stóru minking av tilburð-
um.

Ole Møller-Jensen visir
á, at har hesar fyrirbyrg-
andi kanningarnar hava
verið rættiliga umfev-
andi, sæst stór minking,
meðan tað á plássum, har
bert fá fólk hava verið til
hesar kanningar, har
hevur als eingin minking
verið.

Í Íslandi, har fyr-
irbyrgjandi kanningin
fevni um stóran part av
øllum kvinnum millum 25
og 50 ár, eru í dag nærum
eingir nýggir tilburðir av
krabbameini í livmóður-
hálsinum.

Í Finlandi hevur verið
ein minking uppá 40%
sammatt við tíðina, tá
ongar kanningar vórðu
gjørðar.

Í Danmark hevur mink-
ingin verið nakað minni.
Og hetta hevur so aftur
eitt náttúrligt svar.

Tí í Danmark er avgerð-
in um antin fyrirbyrgjandi
kanningar skulu vera ella

ikki loygd út til tey ein-
støku amtini ella komm-
unurnar. Í Maribo- og
Stórstreymssamtum, har
tey beinanvegin settu
hesa kanning í verk, eru
tilburðirnir av sjúkuni í
stórari minking. Sam-
stundis stendur í stað, ella
er sjúkan í vøxstri í øðrum
amtum, har litil ella eingin
dentur hevur verið lagdur
á kanningarnar.

Við øðrum orðum ber til
sjálvt í einum litlum
umráði sum Danmark at
siggja, hvussu mynsturið
broyttist, um fyrirbyrg-
andi kanningar verða
gjørðar ella ikki.

Orsøkin!

Uppá fyrispurning um vit
við at brúka skrásetingina
kunna siga nakað um
sjálva orsøkina til krabba-
meini, sigur Ole Møller-
Jensen, at tað kunnu vit
við at eygleiða einstakar
bólkar av krabbameins-
sjúkum ella einstakar
sjúkum og hyggja eftir
muninum. Eisini ber til at
hyggja at ymsum starvs-
fólkabólkum, sammata og
kanna, um talan er um
vøkstur ella minking.

— Men ber til at brúka
krabbameinsskrásetingina
sum ein lykil til at loysa
gátuna við krabbameins-
sjúkum?
— Her er tað so ein
spurningur, hvat ein skil-
ur við vendingina »at
loysa gátuna við krabba-
meinsjúkum«.

Krabbameinsskráseting

og tann granskning, sum
verður gjørd í hesum sam-
bandi, er nakað praktiskt
og ikki nakað, sum vit
vanliga kunnu loysa
nakrar gátur við. Tvs.
hvussu vanligar kyknur
gerast krabbameinskykn-
ur og vaksa og vaksa
uttanfyri upprunaliga um-
hvøvi sitt og spjæða seg
um alt líkamið. Tilíkt
trúgvu eg ikki ein krabba-
meinskráseting kann
geva okkum svar uppá.

— Eg má tó leggja
aftrat, sigur Ole Møller-
Jensen víðari, at arbeiði
hjá skrásetingini hevur
kortini ómetaliga stóran
týðning í arbeiðinum at
loysa hesa gátu. Leingi
hevur verið arbeiðið við at
loysa hesa gátu, og hóast
tað enn er langt á mál, so
hevur arbeiðið givið fleiri
úrslit.

Möguleikin fyrri at gerast sjúkur

M. a. kunnu vit í dag við
skrásetingini av krabba-
meini siga við vissu,
hvørji fólk hava stórri
möguleika at fáa hesa
sjúku.

Og við hesi vitan ber so
til at fyrirbyrgja eini sjúku
sum t.d. krabbameini í
lúgunum — rætt og slætt
við at siga fólk, hvussu
vandamikili tað er at
roykja, og tí biðja tey
leggja av.

Her visa skráset-
ingartilfini eisini, at har
fólk hava aktað hesi »bóð«
og eru givin við at roykja,

har eru tilburðirnir av
lungnakrabba minkaðir
munandi.

Taka vit so ein starvs-
bólki sum aspestarbeið-
arar, ið dagliga anda í seg
aspestarfibrar í arbeiðsum-
hvørvinum, so siggja vit
— uttan tó at kenna sjálva
mekanismuna í kykn-
unum — at ein minni
konsentration av hesum
fibrum minskar um mögu-
leikan at fáa krabbamein.

Tvs. at hóast vit í dag
ikkvi vita, hvi kyknurnar
bráðliga gerast illkyn-
aðar, so kunnu vit við at
brúka krabbameinsskrá-
setingina í praksis, gera
nakað longu nú.

Bakteriur!

Ole Møller-Jensen sigur
viðari at leita vit eitt
sindur aftur í tíðina, finna
vit dómi um júst tað
sama. Áðrenn fólk kendu
bakteriur og bakteriusjúk-
ur kundi ein tó vísa á, at
tað var eitt samband
millum dalking av vatni
og ávisar sjúkum.

Hóast hesar bakteriur
ikkvi vóru uppdagaðar og
ikkvi høvdu verið undir
mikroskopi, so bar tað
kortini longu tá til at fyr-
irbyrgja hesar sjúkum — við
at bota um heilsuviður-
skiftini.

— Tí, sigur Ole Møller-
Jensen víðari — haldi eg,
at tað hevur stóran týð-
ning, at vit ikki fella í fát-
um, at hetta er ein gátu-
fyr sjúka, sum vit mugu

Framhald á síðu 10

Úr blaðnum »Samfundet og Forskningen«

talán um roykivarnar.

Royking er nevniliga ein
sera stór orsøk, tá tosað
verður um möguleikan at
fáa lungnakrabba.

— Vit hava sostatt fleiri
dómi um, at munur í týtt-
leikanum av tilburðum
kann varskógva okkum
um, hvørji víðurskipti í
umhvørvinum ávirka
möguleikan at fáa krabba-
meini.

Tann besta í dag

Ole Møller-Jensen sigur,
at hetta eru spurningar,
sum hann sjálvur arbeiðir
mest við.

— Okkara uppgáva er at
skráseta tilfar og gera
sammetingar — bæði
innanfyri danska landa-
markið, innanfyri norðurlon-
d og so eisini uttanfyri.

Hann dylur ikki yvir, at
skráseting av krabba-
meinsjúkum í Norðan-
londum er tann besta í
heiminum í dag.

— Hetta kemst av tí, at

vit hava so gott »hald« á
íbúgvunum, at læknarnir
hava dugað at sæð virðið í
hesum arbeiði, og at teir tí
í øllum norðurlondum
hava havt eitt sera gott
samarbeiði við krabba-
meinsskrásetingarnar.

Sjálvur heldur Ole
Møller-Jensen, at tað
hevur havt stóran týð-
ning, at júst hesar skrá-
setingar eisini hava verið
millum tær virknastu í
heiminum at brúka
upplýsingarnar, sum eru
komnar til skrásetingina.

Ítøkilig úrslit við at brúka skrásetingina

— Tað eru dómi um, at
læknar og granskarar
hava kunnað vist á
itøkilig úrslit í teirra
arbeiði, eftir at teir hava
brúkt skrásetingarnar
sum grundarlag.

Her er so fyrri tað
fyrsta talan um at funnið
er fram til ávisar íbúgv-
arabólkar, sum hava stórri

